

Projectplan

Continuering Servicepunt examinering mbo 2016-2017

Woerden, november 2015
Versie 1.1.

Inhoud

Projectplan.....	1
1. Voorwoord.....	3
2. Servicepunt examinering mbo.....	4
2.1 Examenkwaliteit mbo.....	4
2.2 Doel van het servicepunt.....	4
2.3 Toegevoegde waarde van het servicepunt.....	4
3. Organisatie.....	8
4. Activiteiten en serviceproducten 2016 - 2017.....	10
4.1 Websites.....	10
4.2 Informatievoorziening.....	11
4.3 Helpdesk.....	12
4.4 Publicaties.....	13
4.5 Bijeenkomsten.....	14
4.6 Activiteiten op locatie.....	15
4.7 Netwerkfunctie Servicepunt examinering mbo.....	16
4.8 Vraag gestuurde activiteiten (onvoorzien).....	17
4.9 Planning en activiteitenoverzicht.....	18

1. Voorwoord

Het Servicepunt examinering mbo is in het najaar van 2012 van start gegaan (als onderdeel van het door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) gesubsidieerde project 'Focus op standaarden in Examinering') met als doel mbo-scholen te ondersteunen bij de verbetering van de examenkwaliteit en de verdere standaardisering van examinering.

In de periode 2013 tot heden heeft het servicepunt zich bewezen als een herkenbare en betrouwbare partner voor iedereen die in het mbo met examinering te maken heeft.

Er vinden een aantal ontwikkelingen plaats die mbo-scholen voor nieuwe uitdagingen inzake examinering stellen en die de continuering van het Servicepunt examinering mbo in de jaren 2016 en 2017 wenselijk maakt. Dat betreft onder andere:

- de uitvoering van de Examenagenda mbo 2015-2020, die op 1 oktober 2015 is ondertekend door de minister van Onderwijs, Cultuur & Wetenschap, de voorzitter van de MBO Raad en de voorzitter van de NRTO, waarin gezamenlijk de afspraken zijn vastgelegd over de verdere verbetering van de kwaliteit van de examinering in het mbo;
- de start van opleidingen gebaseerd op herziene kwalificatiedossiers en op keuzedelen;
- de voorgenomen wetswijziging met aanscherping van de eisen die worden gesteld aan examencommissies in het mbo.

Deze ontwikkelingen stellen mbo-scholen voor nieuwe uitdagingen inzake examinering die de continuering van het Servicepunt examinering mbo in de jaren 2016 en 2017 wenselijk maakt. Om die redenen is het servicepunt door OCW gevraagd een nieuw projectplan in te dienen.

In dit projectplan staan de activiteiten en diensten beschreven die het Servicepunt examinering mbo in de nieuwe projectperiode van 1 januari 2016 tot 31 december 2017 gaat uitvoeren. Hierbij wordt nauw aansluiting gezocht bij de actualiteit van de examineringssagenda en daarnaast wordt actief gezocht naar mogelijkheden om de doelgroepen van het servicepunt, de verschillende examencommissies, nog beter te bereiken.

Naast dit projectplan is tevens een deelprojectplan 'Servicepunt examinering mbo: Validering Leerresultaten' beschikbaar. In dit deelprojectplan worden de ondersteunende activiteiten van het servicepunt beschreven en begroot ten aanzien van valideren van leerresultaten.

In hoofdstuk 2 en 3 van dit projectplan staat een algemene beschrijving van het Servicepunt examinering mbo en wordt de organisatie toegelicht. In hoofdstuk 4 worden alle activiteiten beschreven die het servicepunt in 2016 en 2017 gaat uitvoeren en wordt afgesloten met een planning en activiteitenoverzicht. In hoofdstuk 5 is de begroting en de gevraagde subsidie opgenomen.

2. Servicepunt examinering mbo

2.1 Examenkwaliteit mbo

Een deugdelijke en betrouwbare examinering is essentieel voor de civiele waarde van het diploma. De **kwaliteit** van de beroepsgerichte examinering in het mbo is echter al jaren een bron van zorg. Al meerdere jaren vermeldt het Onderwijsverslag van de Inspectie van het Onderwijs dat bij een groot deel van de mbo opleidingen de examenkwaliteit niet op orde is. In 2014 was dit het geval van 47% van alle bekostigde opleidingen (dit is een representatief beeld voor het bekostigd mbo). Tekortkomingen zijn vooral:

- op 43% van de opleidingen borgt de examencommissie de examenkwaliteit onvoldoende,
- bij 19% van de opleidingen is de afname en beoordeling onvoldoende,
- en bij 8% is het exameninstrumentarium onvoldoende.

Bij het niet-bekostigd mbo zijn de percentages onvoldoendes van de onderzochte opleidingen in de periode 2012 – 2014 op bovengenoemde drie aspecten respectievelijk: 43%, 19% en 24%. Daar is de kwaliteit van het exameninstrumentarium vaker onvoldoende in vergelijking met het bekostigd mbo. Met name bij de niet-bekostigde instellingen met veel deelnemers ouder dan 23 jaar is de examenkwaliteit vaker onvoldoende.

Het belangrijkste punt van zorg is de kwaliteitsborging en het functioneren van de examencommissies, maar ook op de overige aspecten van examinering moeten scholen nog flinke verbeterlagen maken.

2.2 Doel van het servicepunt

Het servicepunt examinering mbo heeft tot doel mbo-scholen te ondersteunen bij de verbetering van de examenkwaliteit en de verdere standaardisering van examinering. Zij werkt daartoe vraaggericht, beantwoordt vragen van scholen over examinering, ontsluit informatie over examinering, brengt serviceproducten ten behoeve van de examinering onder de aandacht van scholen, stimuleert kennisuitwisseling tussen scholen over examinering en verbindt waar nodig bij de examinering betrokken partijen met elkaar.

In de periode 2013 tot heden heeft het servicepunt zich bewezen als een herkenbare en betrouwbare partner voor iedereen die in het mbo met examinering te maken heeft.

2.3 Toegevoegde waarde van het servicepunt

De missie van het Servicepunt examinering mbo is **hét officiële en onafhankelijke loket** te zijn voor vragen en service over beroepsgerichte examinering in het mbo.

- Het servicepunt streeft er naar dat alle antwoorden, serviceproducten, publicaties en activiteiten van onbesproken niveau zijn en dat de inhoud **gevalideerd** is (bijvoorbeeld door de inspectie, het ministerie en/of de MBO Raad).
- Het servicepunt is **onafhankelijk** en is geen belangenbehartiger die partij kiest. Het zorgt ervoor dat het de juiste informatie en serviceverlening op een effectieve manier ter beschikking stelt aan belanghebbenden.
- Het servicepunt is **toegankelijk** voor alle betrokkenen bij de examinering mbo, van hoog tot laag in de organisatie, voor staf- en lijnfunctionarissen van bekostigde en niet-bekostigde mbo-scholen.

Om te werken aan de **structurele verbetering** van de kwaliteit van (beroepsgerichte) examinering is het Servicepunt examinering mbo van plan bestaande activiteiten te continueren, de kwaliteit van de informatieverschaffing op een hoog peil te continueren, betrokkenen te informeren over actuele onderwerpen en daar waar mogelijk en wenselijk de activiteiten uit te breiden. Het delen van kennis en informatie blijft dan ook een belangrijke rol spelen.

Bij de uitwerking van de bovengenoemde plannen wordt nauw aangesloten op de eigen verantwoordelijkheden en activiteiten van zowel de scholen, als van het Servicepunt Invoering Herziening Kwalificatiestructuur (IHKS), het Steunpunt Taal & Rekenen mbo en bestaande netwerken betreffende examinering en kwaliteitsborging in het mbo.

Continuering van het Servicepunt examinering mbo is ook in de jaren 2016 en 2017 gewenst.

- Het **Onderwijsverslag** 2013-2014 van de Inspectie van het Onderwijs geeft aan dat de kwaliteit van examinering nog niet bij alle mbo opleidingen op orde is. (Zie bovenstaande paragraaf 2.1.) In het verslag is te lezen dat met name de taakuitvoering van de examencommissies met betrekking tot de kwaliteitsborging van de examinering onvoldoende op orde is (aspect diplomering). Het ondersteunen van examencommissies en hen faciliteren met informatie en handreikingen is dus ook de komende jaren nodig.
- De **voorgenomen wetwijziging** met aanscherping van de eisen die worden gesteld aan **examencommissies** in het mbo. Dit vergt voor scholen extra inspanningen waarbij het servicepunt in haar rol als kennismakelaar scholen kan ondersteunen. Daarnaast zal de wetwijziging de vraag naar goede voorbeelden en handreikingen doen toenemen en moeten bestaande handreikingen worden geactualiseerd aan de nieuwe eisen.
- De uitvoering van de **Examenagenda mbo 2015-2020**, die op 1 oktober 2015 is ondertekend door de minister van Onderwijs, Cultuur & Wetenschappen, de voorzitter van de MBO Raad en de voorzitter van de NRTO, waarin gezamenlijk de afspraken zijn vastgelegd over de verdere verbetering van de kwaliteit van de examinering in het mbo. Hiermee verplichten de mbo-scholen zich tot activiteiten die de examenkwaliteit verder verbeteren en zichtbaar maken. De Examenagenda mbo heeft als doel dat de basiskwaliteit van de examinering, inclusief de borging ervan en de publieke verantwoording erover, bij alle mbo-opleidingen zo snel mogelijk op orde is. De examenagenda kenmerkt zich door een integrale aanpak, gericht op alle facetten van de examinering en bestaat uit drie lijnen: exameninstrumenten op orde, examenprocessen in control en professionaliteit op orde. In de examenagenda staat onder andere dat elke mbo-school zich in het jaarlijkse examenverslag verantwoord over de wijze van evaluatie van de examenkwaliteit en over de stand van de examenkwaliteit op de onderscheiden standaarden bij de onderscheiden opleidingen. In de examenagenda wordt het servicepunt expliciet genoemd: 'De MBO Raad stelt in overleg met de NRTO en het Servicepunt examinering mbo een actieprogramma op voor de ondersteuning van scholen bij de uitvoering van de examenagenda, met ondersteuningsactiviteiten, -producten, een bijpassende planning en begroting. Het servicepunt is betrokken bij de uitvoering hiervan.'
- In brief 'Ruim baan voor vakmanschap: een toekomstgericht mbo' van 2 juni 2014 heeft de minister van OCW aangekondigd dat zij scholen wil verplichten om voor alle opleidingen gebruik te maken van **bij gecertificeerde examenleveranciers ingekochte examens** of om hun **gezamenlijk of individueel ontwikkelde examens extern te laten valideren** voordat deze worden ingezet.

Ook in de brief 'Een responsief mbo voor hoogwaardig vakmanschap' (september 2015), wordt dit door de minister wederom genoemd. Bij het schrijven van dit projectplan is de wijze van invulling van deze verplichting nog niet duidelijk. Het servicepunt kan door zijn netwerkfunctie enerzijds en zijn bereik als informatieverstrekker anderzijds een ondersteunende rol spelen bij deze maatregel.

- De start van de **nieuwe opleidingen gebaseerd op de herziene kwalificatiedossiers en op keuzedelen** is verplicht vanaf 1 augustus 2016. Op vrijwillige basis zijn in het studiejaar 2015-2016 enkele instellingen met enkele nieuwe opleidingen gestart. Deze herziene kwalificatiedossiers zijn voor scholen het moment om zowel het onderwijs als de examinering opnieuw te herijken en in te richten. Ook moeten er examens voor keuzedelen worden ontwikkeld. Desgewenst kunnen scholen vanaf 1 augustus 2016 ook schooleigen onderdelen aanbieden op basis van artikel 6.1.2a van de WEB en daarvoor examens ontwikkelen. In samenwerking met het Servicepunt Invoering Herziening Kwalificatiestructuur (IHKS) kan het Servicepunt examinering mbo een actieve ondersteunende en voorlichtende rol spelen in 2016 en 2017 en actief bijdragen aan kennisuitwisseling tussen scholen op het gebied van examinering. Hierbij baseert het servicepunt examinering mbo zich op de informatie van de regievoerder Herziening Mbo.
- Voorbereid wordt een herziening van het **Toezichtskader mbo van de onderwijsinspectie**. De examinering van elke opleiding moet voldoen aan de standaarden voor de examenkwaliteit en ze zijn dus voor scholen mede richtinggevend voor de inrichting van de examinering. Het herziene toezichtkader zal bij scholen waarschijnlijk leiden tot de wens om ervaringen te delen. Het servicepunt kan en wil hierin een ondersteunende en voorlichtende functie vervullen.

Voor 2016 en 2017 stelt het Servicepunt examinering mbo zich tot doel:

- De **continuering** van het ondersteunen van mbo-scholen bij de verbetering van de examenkwaliteit en de verdere standaardisering van examinering en daarom actief te werken aan de bekendheid, toegankelijkheid, herkenbaarheid, betrouwbaarheid en effectiviteit van het servicepunt voor scholen. Door vanuit dezelfde basis en met een zelfde zorgvuldigheid informatie en activiteiten te initiëren is én blijft het servicepunt voor mbo-scholen het centrale informatiepunt voor vragen over beroepsgerichte examinering en examencommissies en voor duidelijke en gevalideerde documenten die hen helpen de examenorganisatie in de eigen school te optimaliseren.
- In het examenproces zijn zeer veel verschillende functionarissen in verschillende rollen betrokken. De afgelopen jaren heeft het servicepunt met zijn activiteiten en informatievoorziening zich altijd gericht op een zo'n breed mogelijke doelgroep. Helaas blijkt dat het servicepunt ondanks de inspanning tot nu toe nog niet alle gewenste gremia en functionarissen bij alle scholen heeft bereikt. In 2016-2017 richt het servicepunt zich bij het initiëren en uitvoeren van haar activiteiten – naast de al bereikte gremia en functionarissen - explicieter op **specifieke doelgroepen**. Denk hierbij aan decentrale of sub-examencommissies, examenbeoordelaars in de school en op de werkplek, niet-bekostigde instellingen en zal er aandacht zijn voor informatie over examinering van scholen aan studenten en voor de betrokkenheid van het (georganiseerd) bedrijfsleven bij het examineringsproces. Uit evaluaties en reacties blijkt extra aandacht voor deze doelgroepen wenselijk.

- Onderwijs en examinering zijn continu in beweging zodat **nieuwe onderwerpen** nieuwe aandacht verdienen door het organiseren van activiteiten of het ontwikkelen van publicaties. Zowel vanuit de examenagenda als de voorgenomen wet- en regelgeving voor scholen zullen de volgende onderwerpen zeker nader worden uitgediept om scholen hiermee te ondersteunen in de uitwerking hiervan:
  - het proces van inkopen, construeren en vaststellen van examens,
  - het examenverslag zoals genoemd in de examenagenda,
  - de kwaliteitsborging van het examenproces,
  - de taak en rol van centrale en decentrale examencommissies.
 Daarnaast is ook aandacht voor onderwerpen zoals:
  - examinering met een beperking,
  - het verlenen van vrijstellingen van examinering,
  - digitaal beoordelen en examineren.
 De exacte onderwerpen en planning is mede afhankelijk van de actualiteit en de vraag van de mbo-scholen en gebeurt in afstemming met het Ministerie van Onderwijs (OCW), de Inspectie van het Onderwijs en de MBO Raad. Het servicepunt gebruikt zijn netwerken en de klankbordgroep om proactief nieuwe onderwerpen te agenderen en hierover informatie te verzorgen.
- Uitgangspunt voor de ondersteuning aan mbo-scholen van het servicepunt examinering mbo blijven de aspecten van de examenkwaliteit:
  - het exameninstrumentarium sluit aan op de uitstroomeisen en voldoet aan de toets technische eisen,
  - de examenprocessen van afname en beoordeling zijn deugdelijk,
  - de diplomering is deugdelijk en geborgd.

Het servicepunt initieert niet alleen activiteiten, maar stelt zichzelf ook tot doel de **verbindende schakel** te zijn tussen scholen, de verschillende partners en projecten die zich bezig houden met examinering. Dit doet zij door actief partijen bijeen te brengen, gezamenlijke onderwerpen te agenderen en kennisdelingsbijeenkomsten te organiseren. Hierbij **onderscheidt** het servicepunt zich van andere, bestaande netwerken en organisaties doordat zij onafhankelijk is, niet-commercieel opereert en zich richt op **alle betrokkenen** in het beroepsgerichte examenproces in het mbo, zowel van het bekostigde als het niet bekostigde mbo-onderwijs.

3. Organisatie

Na honoreren van het projectplan is het **Ministerie van Onderwijs**, Cultuur en Wetenschap (OCW) subsidieverstrekker van het project 'Continuering Servicepunt examinering mbo 2016-2017'. Het servicepunt brengt periodiek verslag uit aan het ministerie van OCW over de voortgang van de activiteiten en serviceproducten middels twee voortgangsrapportages (aan het einde van het eerste projectjaar en na anderhalf jaar) en voortgangsoverleg (vier maal per jaar). De MBO Raad verstrekt na afloop van de projectperiode een inhoudelijke zowel als een financiële eindrapportage aan het Ministerie van OCW.

De **MBO Raad** is de ontvanger van de subsidie voor het project 'Continuering Servicepunt examinering mbo 2016-2017'. Het servicepunt is als onderdeel van de Stichting MBO Diensten ondergebracht bij de MBO Raad. De projectleider van het Servicepunt examinering mbo legt verantwoording af aan de manager Bedrijfstakgroepen en Strategie & Onderwijs van de MBO Raad en het bestuur van de MBO Raad. De projectleider van het servicepunt voert regelmatig overleg met zowel de manager als de beleidsadviseur examinering van de MBO Raad over de aard, inhoud en voortgang van de activiteiten, de financiële verantwoording en de afstemming met de andere activiteiten van de MBO Raad.

Binnen de MBO Raad is een **kerngroep examinering** waar verschillende beleidlijnen en projecten rondom examinering (MBO Raad, Invoering Herziening Kwalificatiestructuur, Professionalisering Examenfunctionarissen en Examinering en het Servicepunt examinering mbo,) worden besproken. Doel van dit overleg is optimale afstemming van activiteiten en het gezamenlijk signaleren van actuele aandachtspunten. Onderzoek of activiteiten van de andere projecten krijgen vaak een vervolg binnen de (reguliere) activiteiten van het servicepunt. Hierbij kan gedacht worden aan het agenderen van onderzoeken in thema- of kennisdelingsbijeenkomsten met mbo-scholen (bijvoorbeeld van het onderzoek naar ervaringen met inkoop van examens).

Naast het ministerie van OCW en de MBO Raad, onderhoudt het servicepunt ook contact met de **Inspectie van het Onderwijs** (vier maal per jaar overleg). Naast het signaleren van examineringsonderwerpen die extra aandacht behoeven bij scholen, is de inspectie ook een belangrijke partij voor het valideren van handreikingen.

Het team van het **Servicepunt examinering mbo** bestaat uit een (parttime) projectleider, twee beleidsadviseurs en een projectmedewerker. Daarnaast maakt het Servicepunt examinering mbo gebruik van een aantal ondersteunende diensten van de MBO Raad, zoals de afdeling communicatie en de afdeling financiën.

Het team van het Servicepunt examinering mbo werkt niet alleen, maar **werkt nauw samen** met verschillende partijen in het mbo-veld. Voor het functioneren van het servicepunt zijn zowel de klankbordgroep examinering en de contactpersonen examinering van scholen en bestaande andere netwerken cruciaal.

Het Servicepunt examinering mbo stelt zich actief op in het versterken van bestaande netwerken ten einde de kennisdeling op het gebied van (beroepsgerichte) examinering te stimuleren.

Voor het servicepunt zijn de contacten met de netwerken een belangrijke schakelpunt voor het vergaren en verspreiden van kennis en informatie: wat speelt er in de opleidingen op het gebied van (beroepsgerichte) examinering, welk effect heeft ingezet beleid en hoe kan daar – ook in de dagelijkse praktijk - zo goed mogelijk mee om worden gegaan. Met deze informatie kan het servicepunt gerichter scholen ondersteunen in het verbeteren van de kwaliteit van examinering.

– **Contactpersonen examinering mbo-scholen**

In de projectfase 2012-2013 heeft het Servicepunt examinering mbo een netwerk opgebouwd zodat van elke bekostigde mbo-school een (door het bestuur aangewezen) contactpersoon bekend is. Deze contactpersonen zijn de ontvangers van informatie over examinering voor hun scholen en het servicepunt nodigt hen uit voor bijeenkomsten. De leg-uit-bijeenkomsten zijn specifiek gericht op deze doelgroep.

– **Klankbordgroep Examinering**

De klankbordgroep bestaat uit vijftien examenfunctionarissen uit zowel roc's, aoc, vakscholen als niet-bekostigde instellingen. Zij komen vier tot zes keer per jaar bijeen om enerzijds de activiteiten en serviceproducten van het servicepunt te evalueren en aan te vullen op inhoudelijke juistheid, praktische bruikbaarheid en volledigheid. Anderzijds vervullen de klankbordgroepleden een signalerende functie doordat zij actuele thema's, ontwikkelingen, knelpunten en/of vragen rondom beroepsgerichte examinering kunnen agenderen. Op die manier houdt het servicepunt voeling met datgene wat er bij de mbo-scholen speelt en aan welke ondersteuning vooral behoefte is.

– **Netwerken van experts**

Om zijn dienstverlening en service aan mbo-scholen te optimaliseren en te valideren werkt het servicepunt nauw samen met verschillende experts en netwerken. In de eerste plaats onderhoudt zij contact met NRTO om met haar dienstverlening aan te sluiten op de behoefte van niet bekostigde instellingen. Ook heeft het servicepunt contact met SBB, CITO en het CvTE, zeker wanneer het gaat om afstemming van informatievoorziening aan scholen.

Daarnaast werkt het servicepunt actief samen met het Steunpunt taal & rekenen mbo, Servicepunt Invoering Herziening Kwalificatiestructuur en regieteam Herziening MBO om de informatievoorziening en kennisdeling naar scholen zo optimaal mogelijk vorm te geven. Voor de taakafbakening tussen de verschillende servicepunten is de inhoud van de vraag of informatie leidend. Het Servicepunt examinering mbo richt zich uitsluitend op de examinering en de examenorganisatie.

Tot slot neemt het servicepunt zoveel mogelijk deel aan andere, bestaande netwerken zoals het Netwerk Examinering dat door CINOP wordt gefaciliteerd, de Stichting Kwaliteitsnetwerk MBO, het netwerk van Examenleveranciers, de NVE, en de verschillende (commerciële) adviesbureaus die zich op het terrein van examinering in het mbo begeven.

4. Activiteiten en serviceproducten 2016 - 2017

Het is wenselijk het Servicepunt examinering mbo in de jaren 2016 en 2017 te continueren gezien de gezamenlijke examenagenda, de veranderende wetgeving ten aanzien van examencommissies, de herziene kwalificatiedossiers, het nieuwe toezichtskader én vanwege de onverminderde zorg over de examinering in het mbo in het algemeen (Zie paragraaf 2.2).

In de periode 2013 tot heden heeft het servicepunt zich bewezen als een herkenbare en betrouwbare partner voor iedereen die in het mbo met examinering te maken heeft. De activiteiten en producten van het servicepunt zijn de afgelopen projectperiode 2012 - 2015 positief geëvalueerd en de websites en helpdesk voorzien in een duidelijke behoefte. Voor een uitgebreide verantwoording, de gerealiseerde activiteiten en evaluatie-uitkomsten van het servicepunt in de jaren 2012 tot en met 2015 wordt verwezen naar de voortgangsrapportages aan OCW en tevens te vinden zijn op de website van het servicepunt.

Naast het continueren van de bestaande activiteiten zal, gezien de behoefte van scholen, maar ook zeker gezien de noodzaak vanuit de uitkomsten van het Onderwijsverslag en o.a. de verwachte ontwikkelingen rondom de nieuwe kwalificatiedossiers en examencommissies, het Servicepunt examinering mbo ook nieuwe activiteiten organiseren en nieuwe serviceproducten ontwikkelen die aansluiten bij de actualiteit en de behoefte van scholen.

4.1 Websites

Het Servicepunt examinering mbo heeft zijn informatievoorziening voor een belangrijk deel ontsloten via drie websites:

- **www.examineringmbo.nl**

De website www.examineringmbo.nl is de algemene website en vervult een belangrijke functie in de informatievoorziening en dienstverlening van het servicepunt. Het actueel houden en uitbreiden van deze website is dan ook een belangrijke taak. Op de website zijn de actuele kaders en wet- en regelgeving te vinden en staan alle projectopbrengsten en serviceproducten bijeen. Ook wordt verwezen naar relevante informatie op andere websites, waaronder brieven van het ministerie en informatie van de inspectie.

In 2016 en 2017 wordt deze website actueel gehouden, aangevuld met nieuwe informatie en periodiek geëvalueerd en bijgesteld.

Daarnaast wordt de website beheerd en technisch ondersteund.

- **www.kwaliteitsborging.examineringmbo.nl**
(digitale Procesarchitectuur Examinering)

De digitale Procesarchitectuur Examinering (2.0) is een website en database die gebaseerd is op de Procesarchitectuur Examinering en alle facetten van de examenorganisatie schematisch in kaart brengt. In de digitale procesarchitectuur zijn per procesgebied alle inhoudelijke handreikingen, voorbeelden en checklists te vinden die scholen vrij kunnen gebruiken. Naast de algemene digitale procesarchitectuur is het voor scholen ook mogelijk een schooleigen omgeving gratis aan te vragen. Daarin kunnen zij de school specifieke documenten gestructureerd en eenduidig beschikbaar stellen binnen de eigen school. Dit draagt bij aan een herkenbare examenorganisatie. Op dit moment hebben dertig bekostigde scholen en negen niet-bekostigde instellingen en organisaties een schooleigen omgeving van de procesarchitectuur in gebruik.

De **doelstelling** van het servicepunt is om in 2016-2017 om **alle scholen** te benaderen om de ervaring met en belangstelling voor een eigen schooleigen digitale procesarchitectuur te inventariseren en op basis daarvan de dienstverlening van het servicepunt hierop aan te passen.

In 2016 en 2017 wordt de algemene website van de procesarchitectuur actueel gehouden, aangevuld met geactualiseerde en nieuwe servicedocumenten en gedurende de projectperiode eenmaal geëvalueerd en bijgesteld.

De algemene website van de procesarchitectuur wordt beheerd en technisch ondersteund. Bij de schooleigen omgeving van de procesarchitectuur wordt rekening gehouden met een uitbreiding van het aantal gebruikers en de (technische) ondersteuning hiervan (dertig scholen).

- **www.kostenmodel.examineringmbo.nl**

Om de kosten van examinering in kaart te brengen is in het project 'Focus op standaarden in examinering' een digitaal kostenmodel ontwikkeld waarmee scholen of opleidingen kosten van examinering kunnen berekenen en vergelijken.

In 2015 is de website geëvalueerd en is geconstateerd dat het gebruik sterk achterblijft bij de verwachtingen. Gezien de marginale kosten is deze website in 2016 en 2017 wel beschikbaar, maar ontplooit het servicepunt geen nieuwe activiteiten rondom het kostenmodel.

4.2 Informatievoorziening

Het merendeel van de informatie ontsluit het servicepunt via de website(s). Daarnaast maakt het gebruik van mailinglijsten en een RSS-functie om op de hoogte te blijven van nieuwe berichten op de website).

- **Nieuwsbrief examinering mbo**

Ongeveer eens per maand wordt op basis van de actualiteit een nieuwsbrief samengesteld. Deze nieuwsbrief verspreidt het servicepunt onder 2740 abonnees om hen op de hoogte te houden van de laatste ontwikkelingen op het gebied van (beroepsgerichte) examinering en van serviceproducten van het servicepunt. Daarnaast is de nieuwsbrief te vinden op de website.

Deze activiteit wordt in 2016-2017 gecontinueerd.

- **Agenda**

In de agenda zijn alle activiteiten van het servicepunt op het gebied van beroepsgerichte examinering en professionalisering van examenpersoneel te vinden, zoals conferenties, bijeenkomsten en workshops.

Deze activiteit wordt in 2016-2017 gecontinueerd.

- **Scholingsoverzicht**

Op de website van het servicepunt wordt een scholingsoverzicht gepresenteerd met daarin alle scholingsvoorzieningen voor examenfunctionarissen. Het overzicht richt zich uitsluitend op de beroepsgerichte examinering en is geclusterd conform de examentaken. Het servicepunt benadert periodiek alle scholingsaanbieders om het aanbod aan te vullen en te corrigeren. In schooljaar 2015-2016 wordt hier, indien beschikbaar, per aanbieder een of meerdere referenties aan toegevoegd.

In 2016 en 2017 wordt dit overzicht jaarlijks aangevuld en geactualiseerd.

- **Overzicht Examenleveranciers**

In 2014 is het servicepunt gestart met het aanbieden van een overzicht van alle examenleveranciers en –consortia waar scholen terecht kunnen om exameninstrumenten en -diensten te kopen. Per domein/sector zijn de verschillende aanbieders van exameninstrumenten en -diensten per kwalificatie in kaart gebracht, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen praktijkexamens, kaderexamens en theorie-examens. In 2015 is in samenwerking met het Servicepunt Invoering Herziening Kwalificatiestructuur en onder regie van de regisseur 'Herziening MBO' een nieuw overzicht gemaakt van de herziene kwalificaties.

In schooljaar 2015-2016 wordt een overzicht beschikbaar van alle examenleveranciers die exameninstrumenten en –diensten ontwikkelen voor de herziene kwalificatiestructuur met daarbij de verwachte beschikbaarheid van de exameninstrumenten. Het servicepunt zal in samenspraak met de examenleveranciers dit overzicht actueel houden.

4.3 Helpdesk

Sinds november 2012 is er een helpdeskfunctie verbonden aan het Servicepunt examinering mbo. Alle belangstellenden kunnen gebruik maken van deze helpdesk, zowel docenten, managers als staffunctionarissen. Ook worden vragen van studenten, ouders en bedrijven beantwoord. Daar waar beantwoording buiten de doelstelling en taak van het servicepunt ligt, wordt doorverwezen naar andere instanties (eigen school, ombudslijn, bedrijfstakinggroep en andere servicepunten). Ook in 2015 wordt nog **onverminderd gebruik** gemaakt van de helpdesk (ruim tweehonderd vragen per jaar).

Voor het beantwoorden van vragen hanteert het servicepunt een format waarin het de balans probeert te bewaren tussen het beantwoorden van de vraag en het actief aanzetten tot het zelf maken van een keuze door de vragensteller. Als stelregel hanteert het servicepunt dat scholen zelf verantwoordelijk zijn én blijven voor examinering. Het servicepunt richt zich op het informeren en activeren. Het servicepunt bouwt antwoorden op aan de hand van drie componenten:

- het antwoord op de vraag of de mogelijke oplossingsrichtingen en keuzes;
- de onderbouwing van dit antwoord door verwijzing naar gevalideerde (service)documenten;
- verwijzing naar formele kaders c.q. relevante wet- en regelgeving.

Sinds begin 2015 beheert de helpdesk alle vragen en antwoorden vanuit een (nieuw ontwikkelde) database: de vraagbaak. Deze database is een backoffice-applicatie die het beter mogelijk maakt te zoeken in de al bestaande vragen en antwoorden. Daarnaast worden vragen en antwoorden gecategoriseerd. Hiermee is de helpdesk professioneel en overdraagbaar ingericht en wordt bij het beantwoorden van vragen eenduidigheid in reacties geborgd.

Voor het beantwoorden van de vragen maakt het servicepunt vanaf het begin gebruik van de contacten die het onderhoudt met de MBO Raad, het Ministerie van Onderwijs en de Inspectie van het Onderwijs. Zij dragen er mede aan bij dat de gegeven antwoorden betrouwbaar en valide zijn. In 2015 is in toenemende mate samengewerkt met zowel het Steunpunt Taal & Rekenen mbo als met het Servicepunt Invoering Herziening Kwalificatiestructuur'. Dit laatstgenoemde servicepunt maakt ook gebruik van de applicatie 'Vraagbaak' zodat beide servicepunten optimaal gebruik kunnen maken van elkaars expertise en gezamenlijk zorgdragen voor vergelijkbare antwoorden.

4.4 Publicaties

Het Servicepunt examinering mbo heeft verschillende publicaties die scholen als naslagwerk kunnen gebruiken en bijdragen aan een meer uniforme uitleg en begrip van verschillende onderwerpen rondom examinering.

- **FAQ-lijst**

Vragen die zeer relevant zijn of scholen vaak stellen, krijgen een plaats in de FAQ-lijst (frequently asked questions). Hiervoor evalueren en actualiseren de medewerkers van het servicepunt periodiek de vragen en antwoorden van de helpdesk.

- **Begrippenkader en begrippenkaarten**

Een eenduidig begrippenkader helpt om tot standaardisering in de examenprocessen te komen en maakt communicatie eenvoudiger. Daarom heeft het Servicepunt examinering mbo een begrippenkader examinering ontwikkeld. De inhoud is tot stand gekomen in samenwerking met de scholen en ter validatie voorgelegd de Inspectie van het Onderwijs. In 2015 is het begrippenkader geactualiseerd gezien de ontwikkelingen in het mbo ten aanzien van de examinering en de invoering van herziene kwalificatiedossiers en keuzedelen. De inhoud van het begrippenkader examinering mbo is afgestemd met de andere begrippenkaders van SBB en het servicepunt IHKS en de begrippenlijst zoals gepubliceerd op www.herzieningmbo.nl. Een aantal begrippen binnen examinering hoort bij elkaar, deze zijn vastgelegd op begrippenkaarten. Zowel het begrippenkader als de begrippenkaarten zijn op www.examineringmbo.nl te vinden en worden periodiek geactualiseerd en aangevuld.

- **Gevalideerde publicaties en handreikingen**

Het servicepunt ontwikkelt korte en bondige publicaties rondom specifieke thema's. Dit zijn actuele thema's die ook onderwerp zijn (geweest) van een leg-uit-bijeenkomst of onderwerpen waarover scholen via de helpdesk meerdere vragen stellen. In een publicatie of handreiking wordt de desbetreffende wet- en regelgeving uiteengezet, casussen besproken of informatie overzichtelijk ontsloten. In de lopende projectperiode zijn twaalf verschillende publicaties ontwikkeld.

In 2016-2017 ontwikkelt het servicepunt op een zelfde wijze publicaties en handreikingen. Naar aanleiding van de gezamenlijke examenagenda en de veranderende wetgeving worden in ieder geval de volgende publicaties of handreikingen ontwikkeld over de volgende onderwerpen:

- het proces van inkopen, construeren en vaststellen van examens,
- het examenverslag zoals genoemd in de examenagenda,
- de kwaliteitsborging van het examenproces,
- de taak en rol van centrale en decentrale examencommissies.

Daarnaast is ook aandacht voor onderwerpen zoals:

- examinering met een beperking,
- het verlenen van vrijstellingen van examinering,
- digitaal beoordelen en examineren.

De exacte vorm, onderwerpen en planning is mede afhankelijk van de actualiteit en de vraag van de mbo-scholen. Jaarlijks worden minimaal vier publicaties ontwikkeld. De medewerkers van het servicepunt dragen zorg voor alle publicaties in afstemming met de diverse betrokken partijen.

In 2016 en 2017 verspreidt het servicepunt een aantal handreikingen en publicaties niet alleen digitaal, maar ook ontwikkelt en verspreidt het enkele papieren uitgaven in de vorm van een naslagwerk / handboek.

4.5 Bijeenkomsten

Het servicepunt heeft tot doel de kwaliteit van de beroepsgerichte examinering te bevorderen. Het actief verspreiden van kennis en het op gang brengen van discussies zijn hierbij een belangrijk hulpmiddel. Hiervoor organiseert het servicepunt op centrale locatie(s) in Nederland verschillende type activiteiten.

– Conferenties

De afgelopen drie jaar heeft het servicepunt jaarlijks gemiddeld twee conferenties georganiseerd rondom verschillende actuele thema's. De belangstelling voor deze conferenties is onverminderd groot (200-250 personen per conferentie) en het publiek wisselt in samenstelling. Doelstelling van de conferenties is altijd tweeledig: informatievoorziening en kennisdeling. In de opzet van de conferenties wordt telkens gezocht naar sprekers en werkvormen die aan deze doelstelling tegemoet komen. Deelname aan de conferenties is laagdrempelig en bedoeld voor een brede doelgroep; zowel docenten, staffunctionarissen als managers zijn welkom. Afhankelijk van het onderwerp, nodigt het servicepunt ook gericht doelgroepen uit, zoals bijvoorbeeld leden van examencommissies.

In 2016 en 2017 organiseert het servicepunt ook twee keer per jaar een conferentie. De onderwerpen worden bepaald op basis van de actualiteit en in samenspraak met zowel de klankbordgroep als de verschillende gesprekspartners (MBO Raad, Ministerie van Onderwijs, Onderwijsinspectie). In het voorjaar 2016 zal de taak van de centrale en decentrale examencommissies centraal staan.

Medewerkers van het servicepunt initiëren en organiseren de conferenties. Voor de uitvoering van de conferenties gebruikt het de interne evenementenorganisatie van de MBO Raad. Externe deskundigen verzorgen de presentaties, kennisdelingsessies en workshops tijdens de conferenties. Voor deelname wordt een kleine bijdrage van de deelnemer verwacht om 'no-show' gedag te voorkomen.

– Leg-uit-bijeenkomsten

Voor de contactpersonen van de mbo-scholen organiseert het servicepunt leg-uit-bijeenkomsten in samenwerking met het Ministerie van OCW en de Inspectie van het Onderwijs. Doel van deze bijeenkomsten is op een directe manier actuele thema's en ontwikkelingen te bespreken op het gebied van (beroepsgerichte) examinering, zoals de uitkomsten van het Onderwijsverslag of examinering van de herziene kwalificatiedossiers en keuzedelen. Een verslag van deze bijeenkomsten komt voor derden beschikbaar. Naast het toelichten van bestaande wet- en regelgeving en de uitvoering van het toezicht door de onderwijsinspectie op de examenkwaliteit kunnen de bijeenkomsten ook worden benut om de contactpersonen examinering te informeren.

Voor 2016-2017 besteedt het servicepunt expliciet aandacht aan de wijze waarop de contactpersonen examinering kennis en informatie ook binnen de eigen school op een goede manier kunnen verspreiden, zodat het bereik van de informatie kan worden vergroot.

Per kalenderjaar staan drie leg-uit-bijeenkomsten op de planning. De onderwerpen worden gekozen op basis van vragen van mbo-scholen en in overleg met het Ministerie van Onderwijs (OCW), de Inspectie van het Onderwijs en de MBO Raad.

De medewerkers van het servicepunt initiëren, organiseren en geven uitvoering aan deze bijeenkomsten.

- **Themabijeenkomsten**

Voor specifieke thema's organiseert het servicepunt themabijeenkomsten voor maximaal 25 personen. Dit zijn inhoudelijk specifieke bijeenkomsten waar belangstellenden zich voor kunnen aanmelden. Doelstelling is zowel informeren als kennisdeling. Voor het servicepunt geven deze themabijeenkomsten vaak input om een onderwerp verder uit te diepen of een publicatie voor te breiden. Ook organiseert het servicepunt themabijeenkomsten waarvoor zij zelf mensen uitnodigt. (In 2015 zijn twee bijeenkomsten georganiseerd rondom het thema 'inkoop van examens' voor examenleveranciers en voor belangstellenden van scholen.) Ook worden periodiek de contactpersonen examinering uitgenodigd van scholen die de onderwijsinspectie een onvoldoende heeft gegeven voor de examenkwaliteit van één of meer opleidingen. Doel van deze bijeenkomsten is op basis van de geconstateerde tekortkomingen te bezien welke verbeteringen vereist zijn en ervaringen uit te wisselen over succesfactoren en mogelijke verbetermaatregelen en -strategieën.

Voor 2016-2017 verwacht het servicepunt in totaal zes themabijeenkomsten te organiseren. In januari 2016 zal – naar verwachting – de verbetermaatregelen naar aanleiding van de Staat van de Instelling centraal staan. De medewerkers van het servicepunt initiëren, organiseren en geven uitvoering aan de themabijeenkomsten.

- **Workshops**

In 2014 en 2015 is een aantal workshops aangeboden met verschillende thema's. Op basis van evaluatie van deze workshops worden ook in 2016 en 2017 jaarlijks zes workshops verzorgd. Het betreft enkel workshops die in Woerden worden aangeboden en waar individuele deelnemers zich kosteloos voor kunnen inschrijven. Het servicepunt organiseert inhoudelijke workshops over onderwerpen die veel aandacht vragen zoals:

- de kwaliteitsborgingscyclus, evaluaties en audits,
- het beoordelen van examens, zowel op school als op de werkplek.

Het Servicepunt examinering mbo wil ook in 2016 en 2017 met eendaagse workshops met open inschrijving voorzien in een behoefte waarin commerciële partners niet (kunnen) voorzien.

De workshops worden kosteloos aangeboden om deelname te stimuleren. Wanneer deelnemers zich niet of te laat afmelden, wordt een klein bedrag in rekening gebracht om 'no-show' gedrag te voorkomen/verminderen.

De medewerkers van het servicepunt initiëren, coördineren en begeleiden alle bijeenkomsten. Voor het uitvoeren van workshops zet het externe adviseurs in.

4.6 Activiteiten op locatie

Het Servicepunt examinering mbo verzorgt op aanvraag ook presentaties bij scholen en tijdens bijeenkomsten van derden zoals bedrijfstakgroepen, andere netwerken en servicepunten, etc.

- **Presentaties**

Scholen of netwerken kunnen het servicepunt vragen een presentatie/workshop tijdens een conferentie of studiedag te verzorgen over beroepsgerichte examinering in het algemeen of over de projectopbrengsten, serviceproducten of specifieke thema's in het bijzonder. Het betreffen hier informatieve bijeenkomsten van, door en voor mbo-scholen.

Gezien de vraag tijdens de projectperiode wordt hierbij uitgegaan van vijftien presentaties per kalenderjaar.

- **Inspiratieworkshop Examinering voor examencommissies**

In 2016-2017 gaat het Servicepunt examinering mbo naar scholen om (de)centrale examencommissies 'als team' te informeren en te stimuleren de examenorganisatie te verbeteren met behulp van alle beschikbare handreikingen en publicaties. Het betreft hierbij een eendaagse activiteit waar een (de)centrale examencommissie zelf voor kiest. Wel benadert het servicepunt in overleg met de centrale contactpersonen examinering de (de)centrale examencommissies en onderwijsteams actief en persoonlijk met informatie over de inspiratieworkshops. De (de)centrale examencommissie besluit vervolgens of zij op dit aanbod in gaat of niet.

Doelstelling is gedurende de projectperiode veertig mbo-scholen te hebben bezocht en te starten met de scholen die recentelijk een onvoldoende beoordeling hebben gekregen voor de examenkwaliteit van één of meer opleidingen. Het servicepunt informeert en inspireert niet alleen, maar zal ook *goede voorbeelden* van kwaliteitsborging door examencommissies en examenorganisaties op scholen verzamelen die zij periodiek deelt via haar website. Ook onderwijsteams kunnen een Inspiratieworkshop Examinering aanvragen. Het Servicepunt examinering mbo benadert deze teams niet zelf, maar reageert alleen op vragen van onderwijsteams.

Wanneer het aantal aanvragen te groot is voor de aan het servicepunt verbonden adviseurs, zet het servicepunt voor deze activiteit ook anderen (bijvoorbeeld contactpersonen examinering) in. Hiervoor wordt een budget opgenomen om hen te trainen, kosten te vergoeden en een toolkit te ontwikkelen met presentatiemateriaal.

De medewerkers van het servicepunt initiëren deze activiteiten en voeren deze uit.

4.7 Netwerkfunctie Servicepunt examinering mbo

In de eerdere projectfasen heeft het servicepunt een netwerk opgebouwd dat bijdraagt aan goede uitvoering van zijn taken enerzijds en aan acceptatie van zijn activiteiten anderzijds. Ook stelt een goed netwerk het servicepunt in staat op te treden als kennismakelaar op het gebied van examinering. De netwerkactiviteiten die het servicepunt ontplooit:

- **Stakeholders**

Het servicepunt onderhoudt op regelmatige basis contact met de diverse stakeholders op het gebied van examinering, zoals met de contactpersonen van het Ministerie van OCW, de Onderwijsinspectie en MBO Raad, NRTO en SBB over actuele onderwerpen en vragen over examinering.

- **Flankerende organisaties**

Het servicepunt zoekt actief afstemming en werkt mogelijk samen met flankerende organisaties zoals het Servicepunt Invoering Herziening Kwalificatiestructuur, het Steunpunt Taal & Rekenen mbo en het College voor Toetsen en Examens.

- **Contactpersonen Examinering**

Het servicepunt heeft van elke mbo-school een formele contactpersoon waar het direct contact mee onderhoudt via e-mail en bijeenkomsten. Op die wijze wordt elke school geïnformeerd over nieuwe ontwikkelingen en serviceproducten en is er een direct contact mogelijk in het geval van vragen.

- **Klankbordgroep Examinering**

Om voeling te houden met actuele thema's en ontwikkelingen overlegt het servicepunt periodiek met de klankbordgroep examinering waarin vijftien betrokken en deskundige examenfunctionarissen van mbo-scholen zitten.

Deze klankbordgroep functioneert goed en heeft een belangrijke rol bij het ontwikkelen van producten en diensten door deze van kritische feedback te voorzien. Daarnaast geven de leden het servicepunt zicht op actuele ontwikkelingen en thema's. De klankbordgroep is divers samengesteld waarbij rekening wordt gehouden met de spreiding over het land, vertegenwoordiging van zowel grotere als kleinere mbo-scholen en in de klankbordgroep zitten altijd tenminste één aoc, één vakschool en één niet-bekostigde instelling.

– **Overige netwerken**

Het servicepunt onderhoudt actief contact met andere netwerken en organisaties, zoals het netwerk examinering dat wordt gefaciliteerd door CINOP, het Kwaliteitsnetwerk MBO, de bedrijfstakgroepen van de MBO Raad, NVE en het netwerk van examenleveranciers.

De medewerkers van het servicepunt voeren deze activiteiten uit.

4.8 Vraag gestuurde activiteiten (onvoorzien)

Het servicepunt werkt vraaggericht. Scholen kunnen verzoeken doen of op basis van actuele ontwikkelingen kunnen landelijke (informatie)bijeenkomsten wenselijk of noodzakelijk zijn. De positie van examinering in de herziene kwalificatiestructuur kan bijvoorbeeld leiden tot vragen. Daarnaast stelt het servicepunt zich gelijktijdig ook proactief op door bij nieuwe ontwikkelingen te anticiperen met informatie, servicedocumenten of -activiteiten. Om hier op in te kunnen spelen is voor deze onvoorziene, vraaggerichte activiteiten een stelpost opgenomen in de begroting om deze te kunnen uitvoeren in 2016 en 2017.

4.9 Planning en activiteitenoverzicht

In het onderstaande overzicht staat het aantal activiteiten per kalenderjaar weergegeven en is per activiteit aangegeven hoeveel deelnemers minimaal worden bereikt en het aantal uur dat de deelnemers van mbo scholen investeren.

		Activiteiten per jaar	Totaal project	Aantal deelnemers	Aantal uur	Totaal aantal uur mbo-scholen
1.	Websites: - www.examineringmbo.nl - www.kwaliteitsborging.examineringmbo.nl - www.kostenmodelexamineringmbo.nl	1 1 1	1 1 1			
2.	Informatievoorziening - Nieuwsbrief examinering mbo - Agenda - Scholingsoverzicht - Overzicht examenleveranciers	10 1 1 1	20 1 1 1			
3.	Helpdesk	1	1			
4.	Publicaties - FAQ-lijst - Begrippenkader en begrippenkaarten - Publicaties en handreikingen	1 1 4	1 1 8			
5.	Bijeenkomsten - Conferenties - Leg-uit-bijeenkomsten - Themabijeenkomsten - Workshops	2 3 3 6	4 6 6 12	150 40 20 10	8 uur 8 uur 8 uur 8 uur	4.800 uur 1.920 uur 960 uur 960 uur
6.	Activiteiten op locatie - Presentaties - Inspiratiewerkshops	15 15	30 30	15 10	4 uur 8 uur	1.800 uur 2.400 uur
7.	Netwerkfunctie - Klankbordgroep	4	8	10	8 uur	640 uur
8.	Vraag gestuurde activiteiten	PM	PM			
						13.480 uur

= = =

